

A szerző előszava

E kötettel egy hegymászó monográfia kezdődik, amelyben szeretnénk szisztematikusan leírni az egész Tátrát. A leírás formája lényegében megegyezik Witold H. Paryski által a 24 kötetes monográfiájában használt leírási móddal. Ezért ezen a helyen elhagyom az általános bevezetőt, mivel ez aránytalanul meghosszabbítaná e kötetet. Lehetséges azonban, hogy a sorozat befejezése után megírok majd egy 0-ás számozású kötetet, amely az általános mondanivalót tartalmazza.

A téma feldolgozása annyiban különbözik a Paryskiétól, hogy a sorozat mindegyik kötete egy zárt egység lesz és a völgyeknek külön köteteket szánunk.

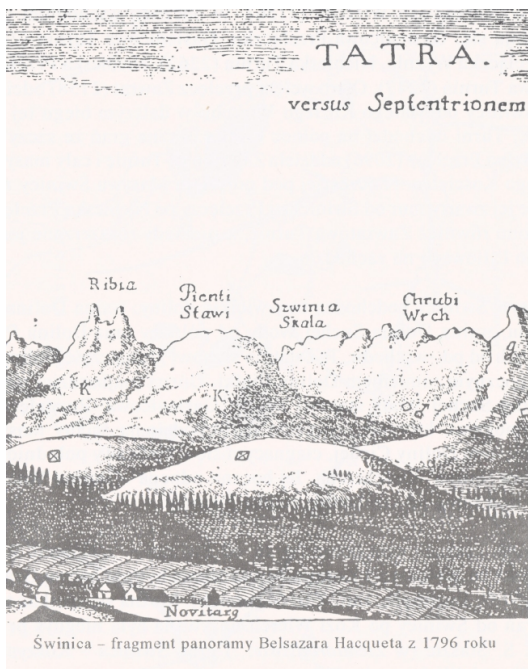
A jelenlegi irányzatok megkívánják, hogy felülvizsgáljuk a „hegymászó út” fogalmát. Ami régebben csak próbálkozás, útváltozat vagy egy egyszerű menekülés volt, ma gyakran egy új út vagy egy jobb stílusú megmászás. Ha a dolgokat így nézzük, kötelességünk – már amennyire ez lehetséges – a régebbi, akkoriban más kritériumok szerint megítélt, hasonló kísérleteket is így tárgyalni.

Az anyag feldolgozásában olyan kompromisszumot választottam, amely a lehető legjobban teljesíti a turisták, hegymászók, sportmászók, és az összes Tátra-rajongó elvárását.

A feldolgozásnál természetesen igyekeztem kihasználni az összes meglévő információt. Különösen hasznosnak bizonyultak az átfogó, rendszerezett, több kötetes kalauzok – Witold H. Paryski és Arno Puškáš művei, amelyek a 150 éves kalauzírás folyamatának megkoronázásai. Emellett felhasználtam számos más kalauzírót, mint Carl Lohmeyer, Eugeniusz Janota, Walery Eljasz-Radzikowski, Karl Kolbenheyer, August Otto, Theodor Posewitz, Janusz Chmielowski, Mieczysław Świerz, Komarnicki Gyula és mások műveit is. Az eddigi feldolgozásokat – az utak első megmászóinak személyes közlésén kívül – számos lengyel, német, magyar, szlovák és cseh nyelvű hegymászó és turista folyóiratban és más publikációban megjelent cikkek szerint aktualizáltam. Az említett információ szerzői egyben e kötet társszerzői is.

Az ilyen rövid bevezetőben nem térhetünk ki számos Tátrát érintő tény ismertetésére, hiszen a hegység két államban és két nemzeti parkban található. A nemzeti parkok előírásai korlátozzák a tátrai turista

és hegymászó tevékenységet. Ezen előírások gyakran változnak, de a túrázók mindenkor kötelessége megismerkedni a pillanatnyi helyzettel. Emlékezzünk azonban arra, hogy e nemzeti parkokban a hegymászás volt az egyik legrégebb tevékenység. A hegymászók kezdeményezték a tatrai természet védelmét, jelentősen hozzájárultak a nemzeti parkok megalakulásához és bizonyára nem lenne ellenkeznie túlságosan e parkok törekvéseivel, ha legalább részben figyelembe vennék e hagyományos törekvések kívánalmait.

Świnica – fragment panoramy Belsazara Hacqueta z 1796 roku

A Svinica-tömb helye és határa

A jelen kötetben tárgyalt terep a Magas-Tátra legnyugatibb szakasza (1. vázlat), azaz a Tátra főgerincének a Liliom-hágótól a Svinicáig, valamint a Svinica ék. szárnyvonulatnak kezdeti szakasza a Zawrat-oronyig – az utóbbit a Lengyel-Tátra hegysorának is neveznek. Az így behatárolt területet nevezzük Svinica-tömbnek.

A Tátra főgerincének említett szakasza ény-ny-dk-k. tájolású és a következő alakzatok találhatók rajta: Liliom-hágó, Szélső-torony, Szélső-nyereg, Középső-torony, Svinica-hágó és Svinica – ahol a főgerinc derékszögben D-re fordul. A következőkben a Walentko-hágó (Valentkovo sedlo, Walentkowa Przełęcz, Valentinsjoch) választja el a Svinica tömbjét a Walentko-csúcstól (Valentkova, Walentkowy Wierch, Valentinsberg). A Svinica k. oldalgerincén a következő alakzatok találhatók: Gąsienica-csorba, Gąsienica-torony, Felső-Niebieska-csorba, Niebieska-torony, Niebieska-csorba és Zawrat-torony. Az élesen bevágott Zawrat-hágó (Závrat, Zawrat, Riegelscharte) választja el a Svinica tömbjét a Kis-Zerge-hegytől (Malý Koží vrch, Mały Kozi Wierch, Kleiner Gensenberg) és a további gerinctől a Kis-Zerge-hegyen túl. A Zawrat-toronytól É-ra a Kápolna-gerinc (Koščielcový hrebeň, Graň Koščielców, Kapellengrat) rövid oldalgerince ágazik el: ez irányban az Útvesztő-hágó – más nevén Mylna-hágó – (Mylné sedlo, Mylna Przełęcz, Irr Scharte) választja el a Zawrat-tornyot és ezzel a Svinica tömbjét a Hátsó-Kápolna-csúcstól – más nevén Hátsó-Kościelectől – (Zadný Košcieliec, Zadni Kościelec, Hintere Polnische Kapelle). A lengyel irodalomban azonban a Svinica-tömbnek szűkebb értelme van: a Svinica-hágótól a Niebieska-hágóig húzódó falra korlátozódik, bár gyakran kiterjesztik egészen a Zawrat-oronyig (ahogy mi is tesszük) és Ny-on a Liliom-hágóig.

A Svinica tömb alatt három nagy völgy található: DNy-on a Csendes-völgy (Tichá-dolina, Dolina Cicha Liptowska, Stilles Tal), É-ról a Gąsienica-Szárazvíz-völgy (Suchá dolina Gąsienicova, Dolina Suchej Wody Gąsienicowej, Seetal), valamint DK-ról a Lengyel-Öt-tó völgye (Dolina Pięciu polskich plis, Dolina Pięciu Stawów Polskich, Fünfsee-tal). Az utóbbi völgy a Roztoka-völgy (Roztocká dolina, Dolina Roztoki, Roztokatal) felső része, a Roztoka-völgy völgy viszont a Bialka-völgy

(Dolina Bielej vody podúplazskej, Dolina Biatki, Bialkatal) oldalága. A Gąsienica-Szárazvíz-völgy felső, legtávolabbi D-re fekvő része a Gąsienica-völgy (Gąsienicova dolina, Dolina Gąsienicowa, Seealm), amelynek két ága felér a Svinica-tömb szikláinak alá. A Svinica-tömb d. oldalán lévő Csendes-völgy legfelső völgyteraszja a Hátsó-Csendes-völgy (Zadná Tichá dolina, Dolina Wierchcicha, Hinteres Stilles Tal), amelynek a Walentko-völgy (Valentkova dolina, Dolina Walentkowa, Valentinstälchen) nevű oldalága felér a Svinica dny. fala alá.

Hajdan a Svinica oldalgerincét – a Zerge-heggyel, Gránátokkal, egészen a Wołoszyn-hátig (másik nevén Oláh-hátig) – egyszerűen Gránátoknak nevezték (Bél Mátyás 1736-ban, ifj. Buchholtz György és Gensich Keresztély 1807-ben). Olyan nézet is létezik, hogy a Svinicától a Zerge-hegyig húzódó gerincet hajdan a gorálok Zawratnak nevezték. Stanisław Staszic a Swinica-Koszysta gerincet Wołoszyn-nek (Wołoszyni góra) nevezi.

Megközelítés és menedékházak

A Svinica tömbje (1. és 4. vázlat) a Tatra legkönnyebben elérhető terepei közé tartozik. Csupán 3 óra gyaloglásra van Zakopanétól; az év majd minden szakában hatalmas tömegek látogatják.

A Svinica tömb körzetébe leggyorsabban és legelőnyösebben a kabinos felvonóval juthatunk el: Zakopanéból a Gáspár-csúcsra (Kasprov vrch, Kasprowy Wierch, Kaspars-Berg), ahonnan gyalog (télen ülőfelvonóval) lemehetünk a Gąsienica-völgy aljára előnyös ösvényeken néhány tucat perc alatt a Svinica-tömb oldalai alá.

Éjjeli szállás (1. vázlat). A turista és hegyászó túrák standard éjjeli szállása a Gąsienica-szécsen (Gąsienicova hoľa, Hala Gąsienicowa, Seealm) épült nagy Murowaniec-menedékház (Chata Murowaniec, Schronisko Murowaniec, Murowaniec Hütte). Zakopanéból a Gąsienica-szécsre négy ösvény vezet, az út mindegyiken kb. 1 ó. 30 p. gyaloglást igényel:

1. Kabinos felvonóval a Gáspár-csúcsra, ahonnan a sárga jelzésű ösvényen a Gąsienica-völgy aljára és a Gąsienica-szécsre .

2. Kuźnicéből a sárga jelzésű ösvényen a Lengyel-Jávor-völgyön (Dolina Javorinka pol'ská, Dolina Jaworzynka Polska, Polnisches Ahorn-tal) keresztül.

3. Kuźnicéből a kék jelzésű ösvényen az Oldalsó-hegyen (Bočné, Boczań, Seitenstück) és a Skupień-lejtőn (Skupieńov úplaz, Skupniów Uplaz, Skupień-Lehne) keresztül.

4. Brzezinyből a kocsúton (a közönség előtt lezárva) a Gąsienica-Szárazvíz-völgy alján.

A Gąsienica-szécsen lévő Murowaniec-menedékház az erdő felső határán, kb. 1500 m tengerszint fölötti magasságban található. Összesen 108 férőhely, meleg étel is kapható. A menedékházon kívül a Gąsienica-szécsen megtalálható a Lengyel Hegymászó Szövetség „Betejemka” nevű oktató központként működő menedékháza, amelyben a lengyel szövetség tagjai szállást igényelhetnek. Kb. 30 p. gyaloglásra felfelé a völgyben található a Lengyel Hegymászó Szövetség táborhelye, de ez csak nyáron működik. Állandó sátrak, matracok, hálósákok, folyóvíz és gáztüzelő a konyhában. Ha van szabad hely, a Lengyel Hegymászó Szövetség tagjain kívüliek is kaphatnak szállást.

A Gąsienica-szécsről előnyös ösvényeken 1 ó. – 1 ó. 30 p. alatt (kb. 450 m-es szintkülönbség) eljuthatunk a Svinica-tömb falai alá:

1. A Gąsienica-völgy ny. oldalán, a Gąsienica-Zöld-tó (Zelené pleso Gąsienicovo, Zielony Staw Gąsienicowy, Polnischer Grüner See – 1682 m) mellett, a Svinica-hágóba vezető fekete jelzésű turistaösvény a Szélső- és a Középső-torony, a Svinica, a Gąsienica- és a Niebieska-torony é. oldala, valamint a Zawrat-torony ny. oldal alá vezet.

2. A Gąsienica-völgy k. oldalán, a Gąsienica-Fekete-tó (Cierne pleso Gąsienicovo, Czarny Staw Gąsienicowy, Polnischer Schwarzer See) mellett, a Zawrat-hágóba vezető kék jelzésű turistaösvény a Zawrat-torony ék. oldal alá vezet.

3. A Gąsienica-Fekete-tótól a zöld jelzésű turistaösvényen a Karb-hágóba, ahonnan harántolás a Svinica é. oldala alá.

4. Egy másik megfelelő kiindulópont a Lengyel-Öt-tó völgyében a Lengyel-Elülső-tó (Predné pleso pol'ské, Przedni Staw, Vorderer See) partján lévő Lengyel-Öt-tavi_menedékház, 1671 m tengerszint feletti magasságban, 70 férőhellyel, meleg étel is kapható. A Bialkai-szénégetőtől (az autóbuszok végállomása) aszfaltút vezet a Mickiewicz-vízeséséig (Mickiewiczowe wodopády, Wodogrzmoty Mickiewicz, Mickiewicz)

Mickiewicz-Wasserfälle), majd onnan a Rostoka-völgyben vezető zöld jelzésű turistaösvényen az ösvényelágazásig, ahonnan a bal oldali fekete jelzésű turistaösvényen meredeken fel a menedékházhoz. A Bialkai-szénégetőtől kb. 2 ó. 30 p.

A Lengyel-Öt-tavi menedékháztól a kék jelzésű turistaösvényen kb. 1 ó. 30 p. alatt (350–400 m szintkülönbség) a Zawrat-hágó felé, majd egy megfelelő ponton harántolás a Svinica dk. oldala alá.

5. A harmadik megközelítési lehetőség – nem praktikus és nem is használatos – DNY-ról a Csendes-völgyön keresztül vezet. Podbanszkóról (más néven Bányaaljáról – 940 m) az aszfaltozott úton a Csendes-völgy felső részébe, ahonnan a sárga jelzésű turistaösvényen a Gáspár-csúcs gerincén lévő Száraz-hágóba, esetleg a piros jelzésű ösvényen a Hátsó-Csendes-völgyön felfelé a Retesz-hágó felé – jutunk el a Svinica dny. oldala alá. Podbanszkótól a Svinica dny. oldala alá kb. 4-5 ó. Ettől előnyösebb megközelíteni a Svinica dny. oldalát a Gąsienica-szécscről a Svinica- vagy a Liliom-hágón keresztül, majd a hágóból e kalauzban ismertetett egyik útvonalon a Walentko-völgybe a Svinica fala alá.

A Gąsienica-Fekete-tó fölött 1885–1920 között a Lengyel Tátrai Társaságnak volt egy menedékháza. Egy másik, gondnok nélküli, menedékház 1896–1930 között a Gąsienica-Zöld-tó fölött állt. 1890–1924 között a Svinica-hágóban, a Középső-torony szikláihoz erősítve volt egy menedék, amelyet a Svinicát látogató turisták használtak rosszra forduló időjárás esetében.

Bár a bivakolások ideje régen elmúlt, itt mégis meg kell említenünk egy bivakhelyet, amely az összes említett menedékháztól messzire fekszik: ez a Walentko-völgyi-bivak, 2 személyes, akkor használják, ha rosszra fordul az idő a Svinica d. oldalán. A Walentko-völgyben, 1825 m tengerszint fölötti magasságban, a Retesz- és a Liliom-hágót összekötő hajdani ösvény alatt, a Walentko-patak – másik néven Bálint-patak – (Valentkov potok, Walentkowy Potok, Valentinsbach) ny. oldalán, egy nagy kötömb alatt.

Turistaösvények

(1. és 4. vázlat). Előnyösen megépített turistaösvények teszik lehetővé, hogy a turisták eljussanak a Svinica-tömb csúcsaira és hágóira,

valamint hogy a hegymászók könnyen lejöhessenek egy-egy mászótúra után. Jelzett turistaösvény vezet a Gąsienica-szécsről a Liliom-hágóba (e kötetben a 3-as útvonal) vagy a Svinica-hágóba (37-es útvonal). A tömb k. oldalára a Gąsienica-szécsről a Zawrat-hágón keresztül a Lengyel-Öt-tó völgyébe vezet egy jelzett ösvény. Végül a tömb gerincén, avagy részben azt kerülgetve vezet a piros jelzésű ösvény (1-es útvonal), amelyet a híres Sas út kezdeti szakaszának tekintenek. A Gáspár-csúcson kezdődik, a Liliom-hágón, a Szélső- és a Középső-tornyon keresztül elvezet a Svinica főormára, amelyről egy hosszú harántolással a gerinc alatt a d. oldalon elvezet a Zawrat-hágóba, innen pedig a Zerge-hegyen, Gránátokon és Bükk-völgyi-toronyokon keresztül a Keresztyeregbe.

Hajdan még két jelzett turistaösvény létezett: az első a Zawrat-hágóból a Walentko-völgyön keresztül a Liliom-hágóba (9-es útvonal), a másik pedig a Karb-hágóból a Svinica-hágóba (38-as útvonal).

1902-ből származik a Zakopanéból az Oldalsó-hegyen, a Gąsienica-szécsen és a Liliom-hágón keresztül a Svinicára vezető fogaskerekű ötlete (Dzieślewski W.). A megvalósítási tanulmányok a következő 10 évben zajlottak. Az ötletet a Lengyel Tátrai Társaság is támogatta, mert így remélte népszerűsíteni a tátrai turizmus ügyét.

Tél

A Svinica-tömb a legnépszerűbb tátrai síközpont – a Gáspár-csúcs – szélén fekszik, de már kívül esik a népszerű lesiklopályáktól. A tömb ny. részén található csúcsok és hágók elérhetőek (a gerincen) a sialpinisták számára. Régebben népszerű volt a sítúra a Liliom-hágón keresztül a Retesz-hágóba, sőt a standard sítúrák közé tartozott, ma azonban nem ez a helyzet. Egy téli túra a Svinicára és bármelyik csúcsra a Svinica k. gerincén minden esetben hegymászó-túra, mivel a jelzett turistaösvények télen nem minősülnek jelzettnek. A tömb összes vályúja és lejtője télen gyakran lavinaveszélyes.